

Yeni Başbakanla Birleşik Krallık'ı Neler Bekliyor?- Özgür Ünal Eriş

24 Ekim 2022'de başbakanlığı kesinleşen ve 25 Ekim 2022'de Kral 3. Charles'la görüşmesinin ardından kabineyi de kuran Rishi Sunak, 2016 Brexit referandumundan beri Muhafazakâr Parti içinden 4. başbakan olarak göreve başlayacak. Her ne kadar Boris Johnson 2019 genel seçimlerinde 1979'dan bu yana herhangi bir parti için en yüksek oy oranı olan yüzde 43,62'lik bir oyla Muhafazakâr Parti'ye olan güveni sağlamlaştırmış olsa da bugün gelinen noktada olası bir genel seçim durumunda Muhafazakâr Parti'nin alacağı destek yüzde 14'lere düşmüş bir durumda ve seçimden yüzde 54 civarında bir oyla birinci parti olarak çıkması beklenen İşçi Partisi ile arasındaki makas epey açılmış görünüyor. Dolayısıyla Sunak'ı zor bir dönem bekliyor.

3 Eylül 2022 tarihinde başbakan olarak göreve başlayan Liz Truss'ın 44 gün sonra istifa ederek modern Birleşik Krallık tarihine en kısa süre başbakanlık yapan lider olarak geçmesinden sonra gözler Muhafazakâr Parti içerisinde başbakan adayı olabilecek 3 isme çevrilmişti; bir önceki Birleşik Krallık başbakanı Boris Johnson , Johnson döneminin Maliye Bakanı Rishi Sunak ve Birleşik

Krallık'ın ilk kadın Savunma Bakanı olan ve Eylül 2022'den beri Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası lideri olarak görev yapan Penny Mordaunt. Muhafazakâr Parti'nin yetkili seçim organı

olan 1922 Komitesi, başkanlık yarışında aday olacakların en az 100 milletvekilinin desteğini alması gerektiğini açıklamıştı. Boris Johnson 23 Ekim akşamı yaptığı açıklamada, yarışa katılmak için

yeterli desteğe sahip olduğunu ancak adaylığının doğru olmadığı sonucuna vardığını söyledi. 24 Ekim 2022 saat 16.00'ya kadar Mordaunt'un topladığı milletvekili destek

sayısı ise 100'e ulaşamayınca Rishi Sunak 1922 Komitesi tarafından Muhafazakâr Parti'nin yeni lideri ve İngiltere'nin başbakanı ilan edildi.

Truss'ı istifa etmeye götüren sürece bakalım. Truss göreve başladığında esasında Brexit süreciyle başlayan ve Covid 19 ve Ukrayna-Rusya Savaşı'nın getirdiği sıkıntılarla devam eden kötü bir ekonomik tabloyla karşı karşıyaydı. Seçim vaatleri arasında vergi indirimini uygulayarak ekonomik büyümeyi teşvik etmek vardı, bu sayede son yıllarda diğer OECD ülkeleri arasında düşük büyüme hızıyla oldukça geride kalan Birleşik Krallık'ın yüzde 2.5'lik bir büyüme hızı yakalayabileceğini söylüyordu. Maliye Bakanı olarak atadığı Kwasi Kwarteng aracılığıyla duyurduğu özellikle yüksek gelirli kesimden alınan verginin yüzde 45'ten yüzde 40'a indirilmesi, sosyal yardım kurallarının sıkılaştırılması gibi tedbirler içeren mini bütçe yaklaşık 45 milyar sterlinlik ilave bir maliyet çıkartıyor, dış borcu artırıcı ve yoksul kesimi zarara uğraticı bir tablo yaratıyordu. Piyasaların da bu mini bütçeye tepkisi çok sert oldu. Sterlin ABD doları karşısında hızla değer kaybetti, enflasyon 1982'den beri ilk defa yüzde 10'lara ulaştı. Eleştiriler artınca Truss, Maliye Bakanı

Kwarteng'i görevden aldı; fakat bunun açıklamasını da kendisi değil Penny Mordaunt'a yaptırdı ve bu da onun 'etkisizliği' ile ilgili iddialara yol açtı.

Şiddetlenen istifa çağrılarına rağmen Avam Kamarası'na yaptığı konuşmada 'Hata yaptım fakat ben bir savaşçıyım, mücadeleden kaçmam' diye cevap verse de 19 Ekim akşamı Avam Kamarası'nda kaya tuzundan enerji kaynağı elde edilmesiyle ilgili yapılan oylama Truss karşısında güven oylamasına dönüşüp üstüne 20 Ekim'de İçişleri Bakanı Suella Bravererman, Truss'a sinyal gönderircesine, 'Hata yaptım, bir siyasetçi hatalarını kabul edip görevini bırakmalı' diyerek istifa edince, daha fazla dayanamayan Truss da 21 Ekim 2022'de istifasını duyurdu.

Bu kısa özetten de anlaşıldığı üzere Birleşik Krallık'ın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar ve halkın öncelikleri, eşinin 20 milyon sterlin tutarındaki vergiyi ödemediği konusunda sıkıntılar yaşayan, Maliye Bakanlığı döneminde başbakanı Boris Johnson'a karşı yaptığı açıklamalar ve sonra istifasıyla Johnson'ı 'sırtından bıçakladığı' düşünülen, Thatchervari ekonomistlerin 'yüksek vergi dayatan bir sosyalist' diye eleştirdikleri, bir önceki Muhafazakar Parti liderlik seçiminin daha en başlarında Liz Truss'a karşı kaybedeceği belli olan Sunak'ın, Truss'a karşı yaptığı 'finans edilmeyen vergi indirimlerinin piyasayı tedirgin edeceği ve borçlanma maliyetini arttıracacağı' yönündeki ekonomik uyarılarının da doğru çıkmasıyla, başbakan olabilmesine yol açtı.

Sunak, Johnson'ın başbakanlığı sırasındaki Maliye Bakanlığı döneminde pandemi kısıtlamalarında 11 milyon işçinin maaş ödemesini de içeren ekonomi kararlarıyla büyük ekonomik sorunların yaşandığı bir dönemden olumlu çıkmayı başardı. Sunak ve ekibi maaş destek paketi ve serbest meslek girişimleri desteğinden vazgeçip işsizliği rekor düzeyde düşürdü. Dolayısıyla ekonomik sorunları düzeltilebileceğine karşın yaygın bir görüş var kamuoyunda. Sunak yaz boyunca yaptığı kampanyada eğer başbakan seçilirse 'enflasyon kontrol altına alındıktan sonra vergilerde indirim gitmek, kamu çalışanlarının ücret pazarlıklarını bağımsız bir kurula devretmek, 2023 Nisan ayı itibariyle kurumlar vergisini yüzde 19'dan yüzde 25'e çıkarmak ve savunma bütçesini mevcut

GSYİH'nin yüzde 2'si düzeyinde sürdürmek' gibi vaatlerde bulunmuştu. Bugün gelinen noktada da bu vaatlere paralel bir şekilde, Maliye Bakanı olan Jeremy Hunt'ı görevde tutup onunla birlikte vergi artırma, kemer sıkma politikaları izleyerek borçlanma oranını makul bir seviyeye çekmeye çalışması bekleniyor.

Sunak'ın liderlik yarışını kazanmasıyla da piyasalar yatışmış ve hükümet borçlanmasının faiz oranları da Liz Truss döneminde açıklanan mini bütçe öncesi seviyelere gerilemiş durumda. Önümüzdeki süreç sadece Birleşik Krallık tarihinde belirleyici rol oynamış olan Muhafazakâr Parti'nin kaderini değil, aynı zamanda ülkenin 21. yüzyıldaki konumunu etkileyecek nitelikte. Ekonomik sıkıntıların yanı sıra Brexit sonrası İrlanda'nın Avrupa Birliği üyesi ve Gümrük Birliği'nde olmasından kaynaklanan bir sınır meselesi ve İskoçya'da uzun süredir devam eden referandum yapma istemi ve ayrılıkçı sesler var. Erken seçim ancak Parlamento içerisinde çoğunluk istemiyle yapıldığından ve olası bir seçimde hezimetle uğrayacağına kesin gözüyle bakılan Muhafazakâr Parti milletvekilleri buna yanaşmayacağından dolayı bir sonraki genel seçimin 2025 yılı başında yapılacağı öngörülüyor ve bu zamana kadar Muhafazakâr Parti ve Sunak'ın bu problemleri çözmesi bekleniyor. Burada dikkati çeken başka bir nokta da Muhafazakâr Parti'nin 2019 seçimlerinden sonra ekonomik ve siyasi açıdan yaşadığı başarısızlıklar nedeniyle İşçi Partisi'nin hükümete gelme olasılığının yüksek olduğu ve bu yönüyle de Birleşik Krallık'ın sağ ve aşırı sağ partilerin başarısıyla dikkati çeken Kıta Avrupası ülkelerinden farklılaştığı. Fakat kısa vadede Brexit'le birlikte ekonomik ve siyasi çözümler yaşayan Birleşik Krallık'ı Sunak toparlamayı başarabilecek mi önümüzdeki aylarda göreceğiz.

Prof Dr Özgür ÜNAL ERİŞ, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

1996 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisans derecesini 1998 yılında İngiltere'de University of Exeter Avrupa Çalışmaları Merkezi'nden alan Eriş, doktora derecesini 2005 yılında Essex Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nden almıştır. 2001-2015 yılları arasında Bahçeşehir Üniversitesi AB Çalışmaları Bölümü'nde ders vermiş olan Eriş, 2015 yılından bu yana İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tam zamanlı ve çeşitli üniversitelerde yarı zamanlı olarak ders vermeye devam etmektedir. Yakın zamanda yayınlanan kitapları arasında Springer Publishing'den *Revisiting Secularism in Theory and Practice* ve Cambridge Scholars Publishing'den *Political Economy of Muslim Countries* sayılabilir. Kariyeri boyunca, ağırlıklı olarak Avrupa entegrasyonu üzerine dersler vermek ve AB ile ilgili konularda kapsamlı yayınlar yapmanın yanı sıra, kamuoyunda Avrupa Birliği hakkında farkındalık yaratmaya yönelik çeşitli eğitim ve öğretim seminerlerine girişmiştir. Eriş'in araştırma alanları arasında yasadışı göç, Türkiye-AB ilişkileri, Alman dış politikası ve yumuşak güvenlik tehditlerini içeren konular bulunmaktadır. 2012-2015 yılları arasında *Freedom, Security and Justice* dersi Jean Monnet modülü olan Eriş 2020-2023 yılları arasında Jean Monnet Kürsüsü Başkanlığını yürütmektedir.

Bu yazıya atıf için: Özgür Ünal Eriş, 'Yeni Başbakanla Birleşik Krallık'ı Neler Bekliyor?', *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 01 Kasım 2022,

<https://www.uikpanorama.com/blog/2022/11/01/ed/>

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.